

Hof, Marjolijn: **Pravila treh**.

Prev. Katjuša Ručigaj. Spr. beseda Sara Lozej. Dob pri Domžalah: Miš, 2015. (Zorenja), 132 str.

| P | 2. stopnja | spremna beseda

| dedki, družina, Islandija, smrt, starci, starost, svoboda, vnuki

Twan in njegova sestra dvojčica Linda z mamo in babico odpotujeta na Islandijo k pradedku Kasu, ki živi tam čisto sam. Star je in bolan ter ne more več dobro skrbeti zase, zato bi moral z njimi nazaj na Nizozemsko (v »skladišče starcev«, kot pravi dedek Kas). Dedek ima drugačno željo in skuje skrivni načrt, da bo odšel svoje zadnje dni na goro (podobno npr. kot Indijanci in Eskimi). Za pomoč pridobi Twana in nato še Lindo. Otroka (ki sta v zgodnjih najstniških letih) se sprašujeta, ali naj mu pomagata ali naj ga izdata mami in babici. Želita osrečiti dedka, saj ima pravico – vse življenje svobodnjak – umreti, kakor si želi.

Roman je primeren za učence v 3. triletju, pa tudi za starejše mlade bralce in tudi za odrasle. Kljub zahtevni temi je pisan humorno, z mnogo topline in razumevanja.

Spodbude za branje:

- V času staranja celotnega prebivalstva se srečujemo z mnogo izzivi, med drugim tudi s tem, kako se izogniti starostnim stereotipom in podcenjevanju starosti. Starejši ljudje so pogosto videni kot odvisni, pozabljivi, krhki, bolni in neaktivni. Pogosto tudi so takšni v resnici, toda tudi takšni imajo pravico odločati o tem, kje in kako bodo živeli in umrli. Potrebno je medgeneracijsko spoznavanje in sodelovanje. In pričujoči roman je prav to! (iz Spremne besede). Prav zato nanj ob priložnosti opozorim mlade bralce. (Še najbolje v sklopu projekta z mladinskimi knjigami, ki obravnavajo staranje, starejše ljudi, umiranje in smrt.)
- Po branju prisluhnem mnenjem mladih bralcev in po potrebi vodim razgovor: Kaj menijo o tem, da dedek Kas, ki je star nad 90 let in »že skoraj na koncu«, skrivaj odide v goro, da bi se izognil domu starejših? (Bi bilo pri nas kaj takega sploh možno?! Dogajalni prostor romana – Islandija, ima pri tem vsekakor pomembno vlogo!) Se jim zdi prav, da sta mu dvojčka pomagala pri tem? (Bi bilo bolj prav, da bi o tem povedala mami in babici?) Kaj menijo, zakaj je besedilo prvoosebna Twanova pripoved? (Bolj se dotakne bralcev, doživljamo jo kot izpoved.) Zakaj naslov *Pravila treh*? (Twan potuje na Islandijo s knjigo *Veliki priročnik za preživetje*, v katerem je tudi pravilo treh: ponavadi se odločiš v treh sekundah, možgani so lahko brez kisika tri minute, v skrajnih podnebnih razmerah ostaneš pri življenju tri ure, brez vode zdržiš tri dni in brez hrane tri tedne.) Priročnik ima pomembno vlogo: Twan bere iz njega celo dedku, najprej da bi ga odvrnil od pobega v goro, potem pa da bi tam lažje zdržal; seveda ima dedek veliko življenjskih izkušenj (ob katerih se izkaže, da vsemu v *Priročniku* ni verjeti), predvsem pa ima druge načrte! Kakšni se bralcem zdita mama in babica?

- Vsekakor ne mislita nič slabega; v sodobnem času pač poskrbimo za starejše in odločamo namesto njih po svoji presoji!) Prav to, da so v romanu osebe iz štirih generacij, dobro prikaže staranje prebivalstva (dedek ima čez 90 let, dedkov otrok je babica, pravnuka sta že najstnika).
- Tisti večer, ko dedek odhaja v goro, se na nebu prikaže severni sij; pisateljica mu pripiše podobe pomen, kot ga ima pri nas mavrica: vsi smo namenjeni na konec severnega sija oz. mavrice.
- Sem kaj pozabila? Roman je kljub majhnemu obsegu (126 str.) večplasten in v njem se prepleta mnogo reči: bližina dvojčkov, katerih starša sta ločena; odnos hčere (babice) do svojega očeta (dedka), ki je vse življenje delal po svoje in se ni kaj dosti oziral na druge; narava in vreme na Islandiji v zimskem času, tudi način življenja; znanje v knjigah in življenjske izkušnje idr.
- In tu je še zelo dobra kratka *Spremna beseda*, ki jo vsekakor velja prebrati!
- Predvidevam, da si bomo po branju povedali tudi svoje osebne izkušnje o starejših ljudeh, staranju in smrti.

Spodbude za nadaljnje branje:

- O starejših ljudeh, staranju in smrti preberemo tudi naslednje knjige in se pogovarjamo o njih. Primerjamo, kako različno je predstavljena tema. (Morda poznate še katero in jo boste dodali!)

Boyne, John: **Nace gre od doma: pravljica.**

Prev. Jana Ambrožič. Ilustr. Oliver Jeffers. Dob pri Domžalah: Miš, 2011. (Čiv), 226 str.

| P | 2. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih

| begavci, bolezni, fantje, lutke, Ostržek (literarni junak), prijateljstvo, smrt, starci

Irskega pisatelja Johna Boyne (1971) pri nas poznamo predvsem po odličnem romanu Deček v črtasti pižami in filmu, posnetem po njem. Tudi pričujoča pravljčna knjiga je presunljiva, toda tudi izjemno čarobna, humorna in duhovita, polna navdušujočih domislic. Bralca pa vedno znova preseneča in očara predvsem s tem, kako se pripoved vse bolj pogloblja, zgošča in osredinja. Sprva namreč bralec pomisli, da je Nace zbežal od doma, ker si pač želi dogodivščin, ob srečanju z nenavadnim starcem, izdelovalcem igrač, pa se izkaže, da beži, ker se boji smrti svoje bolne mame. Tedaj mu starec zaupa zgodbo o svoji ljubezni do očeta in o neizpolnjeni obljubi ter mu tako pomaga pri soočenju s problemom, njegovem razumevanju in odločanju. Pravljica o tem, kako bistveno človeka določa njegova končnost, je zelo izvirno upovedovanje bivanjske stiske, vrhunsko literarno besedilo, ki nudi izjemno kakovostno branje, tako mladim kot odraslim bralcem. (TJ)

Ness, Patrick: **Sedem minut čez polnoč: napisano po zamisli Siobhan Dowd.**

Prev. Ana Ugrinović. Ilustr. Jim Kay. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013, 214 str.

| M | 4. stopnja | [ODLIČNO], o avtorjih, simbolična pripoved, za pogovore o knjigah

| bolezni, drevesa, fantastična bitja, matere, očetje, pošasti, sanje, sinovi, smrt, strah

V Ameriki rojeni in v Angliji živeči Patrick Ness, avtor mladinskih uspešnic in novinar, je roman Sedem minut čez polnoč zapisal po predlogi oziroma zapiskih pokojne priljubljene angleške pisateljice Siobhan Dowd. Knjiga je prejela tako nagrado za besedilo (prestižno Carnegie Medal 2012) kot tudi za izjemno sugestivne ilustracije, ki so delo Jima Kaya. Roman je sicer mladinski, a bo nedvomno ganil tudi odraslega bralca, ki bo spotoma lahko užival tudi v gibkem jeziku in dodelani vizualni podobi knjige. Trinajstletni Conor se spopada s hudo boleznijo svoje matere in z dejstvom, da je iz dneva v dan bolj šibka in bolj na koncu svojega življenja, čeprav mu sama zagotavlja, da se bo izmazala. Potem je tu še odsotni oče, ki ima v drugi državi drugo družino, pa babica, ki ni niti malo takšna, kot bi naj babice bile. In Harry, tipičen nasilnež, kakršne premore vsaka šola, pa Lily, prijateljica, ki postane bivša prijateljica, ter pošast v obliki tise, ki prične usmerjati fantovo življenje. Ness na zanimiv način raziskuje Conorjevo duševnost in prepričljivo opiše njegove občutke in misli ter občutek krivde, ki žre protagonista, spretno poveže s šolskim nasiljem. Sedem minut čez polnoč je globoka in ganljiva, na zadnjih straneh pa še prav posebej čustveno intenzivna pripoved, ki prav gotovo nikogar ne more pustiti hladnega. Kako le, ko pa so zgodbe „/.../ od vseh reči najbolj neobrzdane /.../ Zgodbe preganjajo in grizejo in zasledujejo. /.../ Zgodbe so beštije /.../ Kdo ve, česa vsega so zmožne, ko jih enkrat spustiš z vajeti.“ (GK)

Yumoto, Kazumi: **Nepričakovan konec poletja.**

Prev. Nina Golob. Dob pri Domžalah: Miš, 2009. (Zorenja), 196 str.

| M | 3. stopnja | o avtorjih

| mladostniki, prijateljstvo, smrt, starci, strah, žalovanje

Literarni prvenec japonske glasbenice Yumoto Kazumi, ki je kmalu po izidu (1992) doživel tudi svojo filmsko in odrsko priredbo, govori o počitniškem doživetju treh šestošolcev. V zadnjih dneh šolskega leta se namreč med njimi na videz naključno pojavi na glas izrečeno vprašanje smrti: kako se umira, kaj pomeni umreti? Ko izvedo za starca v soseski, za katerega odrasli govorijo, da bo kmalu umrl, se odločijo, da bodo njegovo umiranje skrivaj opazovali. Vojski nameni pa se kmalu spremenijo v angažirano opazovanje, to pa nazadnje v simpatičen odnos med dečki in starcem, ki mu njihov vdor v samotno minevanje oživi duha in voljo. Ganljiv, a psihološko prepričljiv odnos, ki se razvije med njimi, tako dečkom kot starcu razkrije nove vidike bivanja in nehanja, predvsem pa vrednost slehernega trenutka, ki ga deliš z drugimi. Rdeča nit prvoosebne pripovedi enega izmed trojice je sicer smrt kot naravna in zato neizogibna postaja življenja, a se v nekem trenutku dotakne tudi one druge smrti, nepotrebne, nasilne, zanikujoče, ko starec po mnogih desetletjih molčanja fantom spregovori o svojem ubijanju med 2. svetovno vojno. S to izpovedjo se japonsko mladinsko leposlovje pridružuje vsem tistim besedilom v Evropi, ki zadnja leta, osvobodena pristranosti, ubesedujejo obračun s travmami zadnje svetovne vojne (npr. Padec, 2005). (VZ)

Zupan, Dim: **Hektor in zrela hruška: zgodba nekega Hektorja.**

Ilustr. Andreja Gregorič. Ljubljana: Mladika, 2011. (Hektor), 56 str.

| C | 1. stopnja | [ODLIČNO], humor, knjiga je del nanizanke

| hišni ljubljenci, psi, smrt, živali v domišljiji

Sedma knjiga iz zbirke ilustriranih knjig o labradorcu Hektorju, "razmišljujočem psu s filozofskimi nagnjenji", je bržkone tudi zadnja, saj zrela hruška iz naslova namiguje na zorenje in staranje, ki mu prej ko slej sledi tudi konec oziroma padec z veje, če se vrnemo k hruškam. Zupan se torej loti težke, resne, problemske teme, a ob pasji prvoosebni pripovedi in njegovem značilnem blagem humorju izpade skorajda pomirjujoče, na zadnjih straneh sicer malenkost žalostno, a nikakor travmatično. Hektor je pač postal "staro ščene", torej moder pes z izkušnjami, ki si tudi na stara leta še rad privošči kakšno potegavščino. Ampak večno ne gre: "Imel sem srečo, da sem dozorel, sedaj je čas, da padem z veje. To smo vendar vsi vedeli že od vsega začetka." Zupan tudi tokrat ne predeluje samo tipičnih tem, okoli katerih se tako radi vrtijo sprehajalni pogovori med lastniki psov, pač pa vtke v tekst marsikaj, kar lahko iz pasjega življenja (uporabno) prenesemo na človeškega. Zadnja knjiga iz serije se tako pripravno ponuja tudi kot izhodišče za pogovore in premisleke o staranju in smrti. Hkrati je, tako kot njene predhodnice, kot nalašč za oklevajoče bralce, saj ponuja kratkočasno, marsikdaj zabavno in, zahvaljujoč obvladljivemu obsegu in dokaj zračno postavljenemu tekstu, ki se izmenjuje s kolažnimi ilustracijami, tudi udobno branje. (GK)

(Seznam je pripravljen s pomočjo Priročnikov za branje kakovostnih mladinskih knjig, ki jih pripravlja Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo pri Mestni knjižnici Ljubljana: <http://www.mklj.si/prirocnik/item/451>)

Priznana nizozemska pisateljica Marjolijn Hof je napisala več knjig; še tri so izšle tudi v slovenščini, pri založbi Miš: *Majhna možnost*, *Mama številka nič* ter *Moj dedek in jaz in pujsa Babi*. Preberemo tudi te in izvedemo »bralno srečanje s knjigami M. Hof«. Osredotočimo se na probleme, ki jih pisateljica obravnava. Seveda tudi na to, kako jih obravnava (z mnogo topline in razumevanja, celo humorno).